

แนวทางการฝึกซ้อมวงมโหรีเครื่องเดี่ยวระดับมัธยมศึกษา: กรณีศึกษา โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร¹

GUIDELINES OF MAHORI ENSEMBLE REHEARSAL IN SECONDARY SCHOOL: A CASE STUDY OF SUANKULARB WITTAYALAI SCHOOL BANGKOK

พีรญา วิสีจันทรกุล / PERANYA VISITCHANTARAGOON

นิสิตมหาบัณฑิตสาขาวิชาดนตรีศึกษา ภาควิชาศิลปะ ดนตรี และนาฏศิลป์ศึกษา
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

GRADUATE STUDENT IN THE MASTER'S PROGRAM IN MUSIC EDUCATION,
DEPARTMENT OF ART, MUSIC AND DANCE EDUCATION, FACULTY OF EDUCATION,
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ยุทธนา ฉัพพรรณรัตน์ / YOOTHANA CHUPPUNNARAT ²

สาขาวิชาดนตรีศึกษา ภาควิชาศิลปะ ดนตรี และนาฏศิลป์ศึกษา คณะครุศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

DIVISION OF MUSIC EDUCATION, DEPARTMENT OF ART, MUSIC AND DANCE
EDUCATION, FACULTY OF EDUCATION, CHULALONGKORN UNIVERSITY

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการฝึกซ้อมวงมโหรีเครื่องเดี่ยวระดับมัธยมศึกษาของโรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร และนำเสนอแนวทางการฝึกซ้อมวงมโหรีเครื่องเดี่ยวระดับมัธยมศึกษา ประชากร คือ โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร ที่ได้รับรางวัลถ้วยพระราชทานสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี รายการ “ประลองเพลง ประเลงมโหรี” จัดโดยสำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส และผู้สูงอายุ (สท.) ร่วมกับธนาคารกรุงเทพ จำกัด (มหาชน) ซึ่งใช้หลักการปรับวงด้านทฤษฎีและปฏิบัติ ของอาจารย์ประสิทธิ์ ถาวร (ศิลปินแห่งชาติ) ในปี พ.ศ. 2544-2546 ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้บริหาร อาจารย์ผู้ควบคุมวง ผู้ปรับวง นักเรียน และคณะกรรมการตัดสิน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบวิเคราะห์เอกสาร แบบสัมภาษณ์ แบบสังเกตการฝึกซ้อม แบบวิเคราะห์ผลงานการบรรเลงเชิงประจักษ์ และแบบวิเคราะห์แนวทางการฝึกซ้อมวงมโหรีเครื่องเดี่ยวระดับมัธยมศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา และนำเสนอผลการวิเคราะห์ในรูปแบบความเรียง

ผลการวิจัยพบว่า วิธีการฝึกซ้อมวงมโหรีเครื่องเดี่ยวระดับมัธยมศึกษาของโรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร ใช้วิธีการพัฒนาความสามารถของผู้เรียนให้เท่าเทียมกันโดยให้ความ

สำคัญกับคุณภาพของเสียง ความพร้อมเพรียง และมารยาทในการบรรเลงวงมโหรี

แนวทางการฝึกซ้อมวงมโหรีเครื่องเดี่ยวระดับมัธยมศึกษาควรใช้แนวทางในการคัดเลือกนักเรียนที่มีคุณภาพ มีการวางแผนรายละเอียดในการฝึกซ้อมให้ครอบคลุมเนื้อหาดนตรี และทักษะการบรรเลงดนตรี นอกจากนี้ยังควรจัดสภาพการฝึกซ้อมที่หลากหลาย และมีการประเมินการฝึกซ้อมก่อน ระหว่าง และหลังการฝึกซ้อมร่วมกันระหว่างผู้สอนและผู้เรียน

คำสำคัญ: แนวทาง, การฝึกซ้อม, วงมโหรี, มัธยมศึกษา

Abstract v

The purposes of this research were to study the rehearsal of the Mahori ensemble in the secondary school of Suankularb Wittayalai School, Bangkok, and to propose guidelines for Mahori ensemble rehearsal in secondary schools. The sample population was Suankularb Wittayalai School, Bangkok, which holds Her Royal Highness Princess Sirinthorn's Cup Award “Pralongpleng Pralengmahori” by the Department

¹งานวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนวิทยานิพนธ์สำหรับนิสิตที่เข้าศึกษาในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องกับความเป็นไทย จากบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาดนตรีศึกษา ภาควิชาศิลปะ ดนตรี และนาฏศิลป์ศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อาจารย์ที่ปรึกษาปริญญา

of Children and Youth with Bangkok Bank Public Company Limited. The school was using the ensemble theory of Prasit Thaworn (National Artist) from 2001 to 2003. The data were collected from administrators, advisor teachers, conductors, students and committees. Research tools consisted of documents analysis forms, interview forms, observation forms, performing analysis forms and guidelines of Mahori ensemble rehearsal in secondary school analysis forms. The data were analyzed by using content analysis with descriptive presentation on the study results.

Results of the research study found that the method of Mahori rehearsal in the secondary school of Suankularb Wittayalai School, Bangkok, developed the ability of learners to achieve equality by focusing on the quality of the sound, the unison of the band and the manners of Mahori ensemble.

Guidelines of Mahori ensemble rehearsal in secondary school proposed that the instructor choose the most qualified students, and design the details of a rehearsal plan to cover music contents and music skills. There were also provisions for a variety of rehearsals and for evaluation of training sessions before, during and after rehearsals between instructors and learners.

Keywords: Guidelines, Rehearsal, Mahori Ensemble, Secondary School

บทนำ

ปัจจุบันสถานศึกษาหลายแห่งได้ให้ความสนใจกับการประกวดดนตรีไทยมากยิ่งขึ้น เนื่องจากกิจกรรมดังกล่าวก่อให้เกิดแรงกระตุ้นที่ช่วยจุดประกายให้เยาวชนไทยรักที่จะเล่นดนตรีไทย และเกิดความภาคภูมิใจในความสามารถพิเศษของตนเอง การประกวดดนตรีไทยเป็นอีกกิจกรรมหนึ่งที่ทำให้ผู้สอนสามารถมองเห็นพัฒนาการและมีฝีมือของนักเรียนได้ เป็นการกระตุ้นให้นักเรียนขยันฝึกซ้อมมากขึ้น ทำให้รู้จุดประสงค์ในการฝึกซ้อม เพื่อผลการแสดงที่ออกมาดีเป็นที่ประทับใจแก่ผู้ชม สถานศึกษาต่างๆ มีการส่งเสริมสนับสนุนนักเรียนผู้มีความสามารถพิเศษด้านดนตรีไทยเพื่อเข้าร่วมการประกวดดนตรีไทยหลายรายการ อาทิเช่น การแข่งขันดนตรีไทยงานศิลปหัตถกรรมนักเรียน โดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน การประกวดบรรเลงดนตรีไทย ๙๙ เพลง มุลนิธิหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) โดยการสนับสนุนขององค์กรทั้งภาครัฐและเอกชน การประกวดดนตรีไทยประเภทวงมโหรีระดับมัธยมศึกษา “ประลองเพลง ประเลงมโหรี” โดยสำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส และผู้สูงอายุ (สท.) ร่วมกับธนาคารกรุงเทพ จำกัด (มหาชน) รายการคุณพระช่วย ช่วงคุณพระประชัน และการประกวดเสรีปีพาทย์ โดยวิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหิดล ร่วมกับศูนย์การค้าเซ็นเตอร์ เป็นต้น ซึ่งการเข้าร่วมการประกวดดนตรีไทยนั้นส่งผลต่อภาพลักษณ์ของโรงเรียน คือ เป็นการนำชื่อเสียงมาสู่โรงเรียน เนื่องจากสามารถใช้ผลจากการประกวดเป็นการประเมินเชิงประจักษ์หนทางหนึ่ง เพื่อแสดงถึงภาพลักษณ์ที่ดีของสถานศึกษาได้เช่นกัน ส่งผลต่อคุณภาพของครู คือ ทำให้ครูได้รับความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับวงมโหรีเครื่องเดียว ตลอดจนส่งผลให้นักเรียนได้ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ ได้พัฒนาศักยภาพทางทักษะ

ดนตรีไทยให้มีความสามารถสูงสุดเท่าที่จะเป็นไปได้ เพื่อนำไปสู่โอกาสในการศึกษาต่อในระดับมหาวิทยาลัยต่อไป

การประกวดดนตรีไทยประเภทวงมโหรีระดับมัธยมศึกษา “ประลองเพลง ประเลงมโหรี” เป็นอีกกิจกรรมหนึ่งเช่นเดียวกับกิจกรรมการประกวดดนตรีไทยประเภทต่างๆ ที่ได้กล่าวมาข้างต้น ซึ่งเป็นรายการการประกวดวงมโหรีระดับประเทศ ที่ดำเนินการต่อเนื่องเป็นประจำทุกปีรวมระยะเวลากว่า 30 ปี โดยในสมัยปี พ.ศ. 2529 สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส และผู้สูงอายุ (สท.) ตั้งแต่นั้นเป็นสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ (สยช.) ได้ร่วมกับธนาคารกรุงเทพ จำกัด (มหาชน) จัดให้มีการประกวดดนตรีไทยประเภทวงมโหรีระดับมัธยมศึกษา “ประลองเพลง ประเลงมโหรี” ขึ้น โดยมุ่งหวังที่จะให้เยาวชนและสถาบันการศึกษาต่างๆ หันมาสนใจในวัฒนธรรมไทยให้มากยิ่งขึ้น และเพื่อเป็นการกระตุ้นให้เกิดการตื่นตัว และมีการเคลื่อนไหวต่อกิจกรรมด้านนาฏศิลป์ และดนตรีไทยตามแนวพระราชดำรินสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี โดยมีศาสตราจารย์เกียรติคุณนายแพทย์พูนพิศ อมาตยกุล เป็นประธานคณะกรรมการดำเนินงานส่งเสริมกิจกรรมดนตรีไทย และมี ดร.สิริชัยชาญ พักจำรูญ เป็นที่ปรึกษา และเป็นประธานกรรมการตัดสินด้วย (25 ปี ประลองเพลง ประเลงมโหรี, 2558 : 8) ต่อมาสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงทราบว่ามีหลายโรงเรียนจำนวนไม่น้อยต้องการส่งวงมโหรีเข้าประกวด แต่ไม่สามารถส่งเข้าประกวดได้ เพราะไม่มีเครื่องดนตรีที่จัดว่าเป็นวงมโหรีแท้ๆ สำหรับฝึกนักเรียนจึงเข้าร่วมประกวดไม่ได้ อีกทั้งยังทรงเป็นห่วงว่าการส่งเสริมของรัฐบาลคงเกิดความ خلุก خلัก เพราะขาดทั้งเครื่องมือ ความรู้ ขาดโอกาสที่จะฝึกฝน ที่สำคัญขาดครูที่รู้จริงในการที่จะสอนเด็กเฉพาะเรื่องของมโหรีสำหรับเด็กชั้นมัธยมศึกษา จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้อาจารย์ประสิทธิ์ ถาวร เป็นแม่กองสร้างเครื่องดนตรีครบชุดสำหรับวงมโหรีเครื่องเดียว ครบเครื่อง จำนวน 9 วง ซึ่งประกอบไปด้วยเครื่องดนตรี ได้แก่ ซอสามสาย ซอด้วง ซออู้ จะเข้ ขลุ่ยเพียงออ ระนาดเอก ระนาดทุ้ม มโหรี โทน รำมะนา ฉิ่ง กรับพวง โหม่ง และนักร้อง โดยจัดสร้างเครื่องดนตรีทุกชิ้นให้มีคุณลักษณะดี พร้อมด้วยมาตรฐานความเป็นมโหรีแท้ จัดส่งไปพระราชทานประจำไว้ทุกเขต พื้นที่การศึกษาทั่วประเทศ เพื่อให้โรงเรียนต่างๆ ได้ยึดเป็นแบบแผน และเพื่อให้นักเรียนได้ใช้เป็นของกลางร่วมกันในการฝึกเรียนรู้เรื่องการบรรเลงมโหรี ซึ่งอาจารย์ประสิทธิ์ ถาวร ศิลปินแห่งชาติ ได้กล่าวถึงการประกวดดนตรีไทยประเภทวงมโหรีระดับมัธยมศึกษา “ประลองเพลง ประเลงมโหรี” ว่า

“งานนี้เป็นงานสนองตามพระราชดำริ และที่สำคัญทูลกระหม่อมทรงแนะนำให้เริ่มด้วยกลุ่มนักเรียนมัธยมเป็นแกน เพราะโตพอที่จะเรียนรู้ทักษะดนตรีไทย อายุกำลังเหมาะที่จะเริ่มเป็นนักดนตรี เริ่มแสดงมีฝีมือและความสามารถอยู่ในวัยที่เหมาะสมที่จะรับการปลูกฝังต่อเนื่องไปได้โดยง่าย เมื่อมีความรู้ความรักเรื่องมโหรีติดตัวไปกับเด็กชั้นมัธยมศึกษา งานดนตรีย่อมจะต่อเนื่องไปถึงอุดมศึกษา เด็กมัธยมหลายคนรู้ตัวว่ารักดนตรีไทย ก็จะตัดสินใจเรียนดนตรีไทยต่อไปในระดับมหาวิทยาลัย” (ประสิทธิ์ ถาวร, 2537 อ้างถึงใน 25 ปี ประลองเพลง ประเลงมโหรี, 2558 : 14)

ผลการจัดประกวดดังกล่าวทำให้เกิดความตื่นตัวด้านการจัดกิจกรรมส่งเสริมดนตรีไทยมากยิ่งขึ้น อีกทั้งยังสนับสนุนให้เกิดทักษะความรู้ประสบการณ์ในวิชาชีพดนตรีไทยแก่ครูผู้สอนอีกด้วย รายการนี้จึงได้รับการตอบรับจากผู้เข้าร่วมประกวดเป็นอย่างดี มีการตัดสินที่มีมาตรฐาน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง “รางวัลถ้วยพระราชทาน

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี” สามารถเป็นเครื่องยืนยันถึงความสามารถระดับประเทศของครู ผู้ปรับวง และนักเรียนได้ ซึ่งตลอดระยะเวลา 30 ปีที่ผ่านมา พบว่ามีโรงเรียนทั่วทุกภูมิภาคที่ให้ความสนใจส่งนักเรียนเข้าประกวดโดยมีสถิติราวๆ เฉพาะนักเรียนและครูที่มีชื่อเข้าร่วมประกวดกว่า 3,000 คน โดยเป็นโรงเรียนในกรุงเทพมหานคร จำนวน 116 โรงเรียน และเป็นโรงเรียนในต่างจังหวัด จำนวน 194 โรงเรียน

โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร ได้เริ่มเข้าประกวดรายการ “ประลองเพลง ประเลงมโหรี” ครั้งแรกในครั้งที่ 1 ปี พ.ศ.2529 เป็นต้นมา โดยได้รับรางวัลรองชนะเลิศอันดับที่ 1 สำหรับช่วงเวลาที่ยังโรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร ได้รับรางวัลชนะเลิศจากการประกวดรายการ “ประลองเพลง ประเลงมโหรี” รางวัลถ้วยพระราชทานสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี 3 สมัยต่อเนื่องกันเป็นครั้งแรก คือ ในครั้งที่ 16-18 พ.ศ.2544-2546 โดยนักเรียนผู้บรรเลงวงมโหรีเครื่องเดียวเป็นนักเรียนที่ผ่านการทดสอบความสามารถพิเศษดนตรีไทยเพื่อเข้าศึกษาต่อระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร และนักเรียนต่างโรงเรียนที่มีความสามารถพิเศษดนตรีไทย และมีความสนใจร่วมบรรเลงกับวงดนตรีไทยของโรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร ซึ่งนักเรียนบางส่วนได้ร่วมบรรเลงในวง ได้เลือกสอบเข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาทางด้านดนตรีต่อไป ในคณะครุศาสตร์หรือคณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย นักเรียนอีกส่วนหนึ่งที่ไม่ได้ศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาทางด้านดนตรีก็ยังคงบรรเลงดนตรีเป็นงานอดิเรก หรือเป็นอาจารย์สอนพิเศษในสถาบันดนตรีต่างๆ เป็นต้น จากความสำเร็จดังกล่าวส่งผลให้ภาพลักษณ์ทางด้านดนตรีไทยของโรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร เป็นที่ประจักษ์ต่อสังคม

การได้มาซึ่งวงมโหรีเครื่องเดียวที่มีประสิทธิภาพของโรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร นั้นได้ใช้หลักการปรับวงด้านทฤษฎี และปฏิบัติ ซึ่งได้รับการถ่ายทอดองค์ความรู้จากอาจารย์ประสิทธิ์ ถาวร (ศิลปินแห่งชาติ) และต้องอาศัยความพร้อมของปัจจัยในหลายด้านประกอบกัน ทั้งปัจจัยด้านครู ปัจจัยด้านนักเรียน ปัจจัยด้านเนื้อหาสาระ และปัจจัยด้านการเรียนการสอน ซึ่งปัจจัยดังกล่าวทั้ง 4 ด้าน เป็นส่วนหนึ่งของทฤษฎีทางการศึกษาของสไตเนอร์ (Steiner, 1988 : 40) อันจะก่อให้เกิดประสิทธิภาพของการศึกษาดนตรี หากขาดปัจจัยใดปัจจัยหนึ่งไป อาจทำให้ประสิทธิภาพของวงมโหรีในโรงเรียนยังไม่ได้เท่าที่ควรก็เป็นได้ ซึ่งหากโรงเรียนใดมีบุคลากรที่ให้การสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินกิจกรรมการฝึกซ้อมต่างๆ มีครูผู้สอนที่มีความเชี่ยวชาญอย่างแท้จริง ประกอบกับการมีสถานที่ เวลาที่เอื้ออำนวย และนักเรียนมีความกระตือรือร้นในการฝึกซ้อม ย่อมส่งเสริมให้ทักษะการบรรเลงดนตรีไทยเกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้การฝึกซ้อมการบรรเลงดนตรีไทยอย่างสม่ำเสมอ ยังช่วยให้เด็กเกิดความรักในดนตรีไทย ปลูกฝังความรักความสามัคคีในหมู่คณะ และยังเป็นการพัฒนาทักษะทางดนตรีไทย และความสามารถในการแสดงออกทางดนตรีไทยต่อสาธารณชนของนักเรียนได้อีกด้วย ซึ่งการฝึกซ้อมในวงมโหรียังต้องมีระเบียบแบบแผนมาก เพื่อให้ได้วงมโหรีที่มีประสิทธิภาพ

จากความสำคัญดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาแนวทางการฝึกซ้อมวงมโหรีเครื่องเดียวระดับมัธยมศึกษา: กรณีศึกษาโรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร เนื่องจากเป็นโรงเรียนที่ประสบความสำเร็จสูงสุดในการประกวดระดับประเทศ คือ ได้รับรางวัลชนะเลิศ รางวัลถ้วยพระราชทาน

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี 3 สมัยต่อเนื่องกันในช่วงระยะเวลาการประกวดรายการ “ประลองเพลง ประเลงมโหรี” ครั้งที่ 16-18 พ.ศ.2544-2546 เพื่อให้ได้แนวทางการฝึกซ้อมวงมโหรีเครื่องเดียวระดับมัธยมศึกษา สำหรับโรงเรียนในระดับมัธยมศึกษาอื่นๆ ที่มีความสนใจที่จะประสบความสำเร็จเช่นเดียวกันกับโรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นอีกหนทางหนึ่งในการสืบทอด อนุรักษ์ ส่งเสริมดนตรีไทย เพื่อเป็นประโยชน์ต่อวงวิชาการและวงวิชาชีพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการฝึกซ้อมวงมโหรีเครื่องเดียวระดับมัธยมศึกษาของโรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร
2. เพื่อนำเสนอแนวทางการฝึกซ้อมวงมโหรีเครื่องเดียวระดับมัธยมศึกษา

อุปกรณ์และวิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลโดยการศึกษาเอกสาร บทความ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประกวดรายการ “ประลองเพลง ประเลงมโหรี” เพื่อใช้เป็นกรอบในการศึกษาการฝึกซ้อมวงมโหรีเครื่องเดียวระดับมัธยมศึกษา โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร การกำหนดแนวคำถามในการสัมภาษณ์ การสังเกต การวิเคราะห์ผลงานการบรรเลงเชิงประจักษ์ และการวิเคราะห์แนวทางการฝึกซ้อมวงมโหรีเครื่องเดียวระดับมัธยมศึกษา จากนั้นทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากภาคสนามด้วยตนเอง โดยเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบวิเคราะห์เอกสาร แบบสัมภาษณ์เรื่องแนวทางการฝึกซ้อมวงมโหรีเครื่องเดียวระดับมัธยมศึกษา แบบสังเกตการฝึกซ้อมวงมโหรีเครื่องเดียวระดับมัธยมศึกษา แบบวิเคราะห์ผลงานการบรรเลงเชิงประจักษ์ และแบบวิเคราะห์แนวทางการฝึกซ้อมวงมโหรีเครื่องเดียวระดับมัธยมศึกษา จากนั้นทำการสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ แบบเจาะลึก กับผู้บริหารระดับหมวดวิชา อาจารย์ผู้ควบคุมวง ผู้ปรับวง นักเรียนผู้บรรเลงวงมโหรีเครื่องเดียว และคณะกรรมการตัดสินรายการ “ประลองเพลง ประเลงมโหรี” การสังเกต การวิเคราะห์ผลงานการบรรเลงเชิงประจักษ์ จาก DVD บันทึกการประกวดรายการ “ประลองเพลง ประเลง มโหรี” รอบชิงชนะเลิศ แล้วนำมาอ่านทบทวน และทำการลดทอนข้อมูล (Data Reduction) โดยเลือกประเด็นที่น่าสนใจที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่ต้องการศึกษา แล้วจัดแยกข้อมูลเป็นด้านๆ โดยใช้การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) คือ การเก็บรวบรวมข้อมูลจากหลายวิธีในประเด็นเดียวกันโดยการสัมภาษณ์จากบุคคลหลายคน ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา หรือผู้บริหารระดับหมวดวิชา อาจารย์ผู้ควบคุมวง ผู้ปรับวง นักเรียนผู้บรรเลงในวงมโหรีรายการ “ประลองเพลง ประเลง มโหรี” รางวัลถ้วยพระราชทานสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี และคณะกรรมการตัดสินรายการ “ประลองเพลง ประเลงมโหรี” ซึ่งเรียกว่า การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (data triangulation) และได้ใช้วิธีการตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีการรวบรวมข้อมูล (methodological triangulation) คือ การใช้วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลต่างกัน เพื่อรวบรวมข้อมูลเดียวกัน เช่น ใช้วิธีการสังเกตควบคู่กับการสัมภาษณ์ พร้อมกันนั้นก็ศึกษาข้อมูลจากเอกสารประกอบด้วย จากนั้นนำข้อมูลมาจัดระเบียบหรือแบ่งประเภท หรือเรียบเรียงเพื่อหาความสัมพันธ์ต่างๆ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์หาความเชื่อมโยงของปรากฏการณ์ที่ได้ผ่านทฤษฎีทางการศึกษาของสไตเนอร์ (Steiner, 1988 : 40) ซึ่งประกอบไปด้วยปัจจัยด้านผู้สอน ผู้เรียน หลักสูตร สาร หรือเนื้อหา และบริบทหรือสถานการณ์ในการเรียนรู้หรือการเรียนการสอน เพื่ออธิบายสรุปภาพรวมทั้งหมด โดยใช้แบบวิเคราะห์แนวทางการฝึกซ้อมวงมโหรีเครื่องเดี่ยวระดับมัธยมศึกษา และอธิบายเป็นความเรียง

สรุปและอภิปรายผล

1. การฝึกซ้อมวงมโหรีเครื่องเดี่ยวระดับมัธยมศึกษาของโรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร พบว่า

1.1 มีการใช้เกณฑ์การคัดเลือกนักเรียนโดยพิจารณาจากแฟ้มสะสมผลงาน ทักษะการปฏิบัติเพลงบังคับ และเพลงอิสระตามความถนัด ทักษะทางสัณยศาสตร์ ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับดนตรีไทย และทักษะการบรรเลงเครื่องดนตรีนอกเหนือจากเครื่องมโหรี และมีการคัดเลือกผู้บรรเลงในวงมโหรีเครื่องเดี่ยวโดยพิจารณาจากทักษะพื้นฐานเครื่องมโหรี ความถนัด ความสามารถ สรีระทางร่างกาย ช่วงอายุ และยืมนักเรียนผู้บรรเลงจากสถาบันอื่น แล้วพัฒนาศักยภาพของนักเรียนผู้บรรเลงให้เท่าเทียมกัน

ด้านเกณฑ์การคัดเลือกนักเรียน ผู้วิจัยเห็นว่า ผู้สอนได้พิจารณาประเมินผู้เรียนได้อย่างน่าเชื่อถือ กล่าวคือ มีการพิจารณาทั้งทักษะ ทศนคติ ตามสภาพจริง ดังที่ ณัฐร สุทธิจิตต์ (2555 : 193) กล่าวถึง การประเมินผู้เรียนตามสภาพจริงไว้ว่า การประเมินผู้เรียนตามสภาพจริงหมายถึง การพูดคุย สันทนาการกับผู้เรียน หรือผู้อื่นที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ได้ข้อมูลในเรื่องความรู้ความสามารถทางดนตรีของผู้เรียนอย่างแท้จริง รวมไปถึงการพิจารณาแฟ้มสะสมผลงาน เนื่องจากดนตรีเป็นเรื่องของการแสดง ซึ่งแฟ้มสะสมผลงานนี้เป็นตัวชี้วัดได้ถึงความสามารถทางดนตรี และการร่วมกิจกรรมดนตรี แต่ในปัจจุบันโควตาดนตรีไทยของโรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย กรุงเทพมหานครรับปีละ 2 คน เท่านั้น และจะมีการรับเข้าอีกครั้งในปีการศึกษา 2560 ซึ่งน้อยกว่าในอดีต โดยสัดส่วนนักเรียนความสามารถพิเศษอิงตามสัดส่วนที่รับนักเรียนทั้งหมดซึ่งขึ้นกับนโยบายของผู้บริหารโรงเรียน ทำให้เกิดปัญหานักเรียนผู้บรรเลงไม่พอในการประสมวง ผู้สอนจึงจำเป็นต้องหาวิธีการคัดเลือกนักเรียนผู้บรรเลงให้ครบวง โดยต้องพิจารณาถึงความถนัดและความสามารถอีกด้วย โดยได้คัดเลือกนักเรียนผู้บรรเลงจากนักเรียนในชุมนุมดนตรีไทยของโรงเรียน และยืมนักเรียนผู้บรรเลงจากวิทยาลัยนาฏศิลป์ กรุงเทพมหานคร เพื่อให้ได้นักเรียนผู้บรรเลงครบวง ซึ่งสอดคล้องกับนิยามที่ อิงเหมอนันต์ (2558) ที่กล่าวว่า การคัดเลือกศักยภาพของนักเรียนที่เข้าประกวดวงมโหรี ถือเป็นหัวใจสำคัญที่สุดในการขับเคลื่อนกระบวนการเตรียมการประกวดวงมโหรี ซึ่งโรงเรียนส่วนใหญ่ได้มาจากการคัดเลือกนักเรียนโดยตรงจากครูเป็นหลัก อาทิ นักเรียนในชุมนุมดนตรีไทย นักเรียนสอบเข้าความสามารถพิเศษ นักเรียนในชั้นเรียนที่เรียนรายวิชาดนตรีไทยที่มีความตั้งใจ สนใจฉายแววนักดนตรีไทย ครูจะนำมาฝึกฝนให้เหมาะสมกับแต่ละเครื่องมือ ในปัจจุบัน ปัจจัยด้านผู้บรรเลงไม่ครบวง ปัจจัยด้านเวลาในการฝึกซ้อม และนโยบายของผู้บริหารมีส่วนสำคัญในการก่อให้เกิดการขาดช่วงในการส่งวงมโหรีเครื่องเดี่ยวเพื่อเข้าร่วมประกวดรายการ “ประลองเพลง ประเลงมโหรี” กล่าวคือ สถานการณ์ในปัจจุบัน นักเรียนส่วนใหญ่เรียนกวด

วิชากันมากขึ้นกว่าแต่ก่อนทำให้เวลาว่างของนักเรียนแต่ละคนมีน้อย และส่วนใหญ่เกิดปัญหาเวลาว่างไม่ตรงกัน ในบางครั้งนักเรียนต้องการฝึกซ้อม แต่ผู้ปกครองต้องการให้นักเรียนใช้เวลาทุ่มเทกับวิชาการ ก็ทำให้นักเรียนไม่สามารถฝึกซ้อมได้อย่างเต็มที่ หรือขาดสมาธิในการฝึกซ้อม อีกทั้งโควตาดนตรีไทยของโรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร ว่าเป็นจำนวนที่น้อยมาก จึงทำให้นักเรียนผู้บรรเลงในการฝึกซ้อมรวมวง เมื่อรวมวงยาก ก็ทำให้การฝึกซ้อมไม่ประสบความสำเร็จ ซึ่งเป็นที่น่าเสียดายเนื่องจากห้องซ้อมดนตรีไทยของโรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร ในปัจจุบันเป็นห้องที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียนและได้รับการพัฒนามากกว่าแต่ก่อน มีสื่อการเรียนรู้ อุปกรณ์ เครื่องดนตรีไทยต่างๆ ที่มีคุณภาพครบครัน มีบุคลากรพร้อมที่จะปรับวง แต่ขาดปัจจัยสำคัญคือนักเรียนผู้บรรเลง ดังนั้น ผู้บริหารควรให้ความสำคัญกับเรื่องนี้อย่างจริงจัง ควรจัดให้มีโครงการรับนักเรียนความสามารถพิเศษด้านดนตรีไทยโดยเฉพาะโดยมีเงื่อนไขว่านักเรียนที่ผ่านเกณฑ์การคัดเลือกนักเรียนประเภทความสามารถพิเศษดนตรีไทย ต้องบรรเลงดนตรีไทยในกิจกรรมต่างๆ ภายในโรงเรียน ระหว่างโรงเรียน เข้าร่วมกิจกรรมการฝึกซ้อม และประกวดดนตรีไทยเพื่อสร้างชื่อเสียงให้กับโรงเรียน อีกทั้งนักเรียนต้องมีความทุ่มเท เสียสละเป็นอย่างยิ่งในการมาฝึกซ้อมรวมวง

1.2 มีการใช้กระบวนการในการฝึกซ้อม โดยมีกิจกรรมการเข้าค่ายฝึกซ้อม ด้านการจัดการด้านงบประมาณ ได้แก่ ด้านผู้ปรับวง ด้านอาหาร ด้านการเดินทาง ด้านอาคารสถานที่ ด้านวัสดุ อุปกรณ์และเครื่องดนตรีไทย และอื่นๆ มีการประมาณการด้านงบประมาณล่วงหน้า 1 ภาคการศึกษา และทำโครงการเสนอของบประมาณ ซึ่งได้รับการตอบรับที่ดี หากงบประมาณขาดเหลือ ผู้ปกครองก็จะรวมตัวกันบริจาค ด้านห้องดนตรีไทยพบปัญหาเสียงเครื่องดนตรีดังลัดลอดออกมา แต่ในปัจจุบันได้ปรับปรุงห้องดนตรีไทยแล้ว ด้านการปรับวงมโหรีเครื่องเดี่ยวทางด้านทฤษฎีและปฏิบัติ ใช้หลักการของอาจารย์ประสิทธิ์ ถาวร (ศิลปินแห่งชาติ) แล้วทำการแปลทำนองให้เกิดความกลมกลืน ทั้งทางด้านแนวในการบรรเลง และความกลมกลืนของน้ำหนักเสียงเครื่องดนตรีและเสียงขับร้อง ความกลมกลืนของการสวมส่ง รับร้อง และความกลมกลืนของการควบคุมจังหวะ โดยเน้นการสร้างบุคลิกภาพที่ดี และคุณภาพของเสียงในการบรรเลง ด้านการประเมินความพร้อมวงมโหรีเครื่องเดี่ยว มีการประเมินความพร้อมด้านจิตใจ เวลา ทบทวนบทเรียนที่ผ่านมา ก่อนการฝึกซ้อม ระหว่างการฝึกซ้อม เน้นการช่วยกันปรับ ช่วยกันฟัง แล้วทำการบันทึกวิธีโอหลังการฝึกซ้อมเพื่อพิจารณาข้อดี ข้อบกพร่อง ด้านการปรับปรุง/พัฒนา เพื่อเตรียมความพร้อมในการประกวด แบ่งการฝึกซ้อมเป็นหลายรูปแบบ ได้แก่ การซ้อมเดี่ยว การซ้อมด้วยกันเป็นคู่ การซ้อมเป็นกลุ่ม ระหว่างเครื่องนำ เครื่องตาม การฝึกซ้อมกลางแจ้งนอกอาคาร เน้นการฟังซึ่งกันและกัน และฟังให้มากจากความสำเร็จของวงมโหรีเครื่องเดี่ยวที่ผ่านมา มีการฝึกซ้อมอย่างเต็มที่และให้นักเรียนผู้บรรเลงพักผ่อนอย่างเพียงพอ ผู้สอนได้ปลุกฝังให้นักเรียนสามัคคี รักใคร่กลมเกลียวกัน ด้านการจัดการในวันประกวดรายการ “ประลองเพลง ประเลงมโหรี” มีการแบ่งหน้าที่กันรับผิดชอบโดยเตรียมพร้อมทุกอย่างล่วงหน้าก่อนวันจริง ได้แก่ ด้านงบประมาณ อาหารและยา เครื่องดนตรีไทยและอุปกรณ์สำรอง ดอกไม้ รูปเทียน เป็นต้น

ด้านกระบวนการในการฝึกซ้อม ผู้วิจัยเห็นว่า การเข้าค่ายฝึกซ้อมทำให้เป็นการฝึกความมีระเบียบวินัยของนักเรียน ฝึกทักษะการอยู่ร่วมกัน และฝึกทักษะการบรรเลง เนื่องจากสามารถซ้อมได้

อย่างต่อเนื่องมากกว่าช่วงเวลาเย็นหลังเลิกเรียน ดังที่ ณรุทธิ์ สุทธจิตต์ (2544 : 144) กล่าวถึงข้อดีของการเข้าค่ายฝึกซ้อม ไว้ว่า การเข้าค่ายฝึกซ้อมทำให้การเรียนรู้และการฝึกซ้อมเป็นไปอย่างต่อเนื่อง นักเรียนมีโอกาสได้ฝึกซ้อมอย่างเต็มที่ โดยไม่ต้องคิดถึงเรื่องอื่นๆ ทั้งสิ้น ทำให้มีสมาธิในการเรียนและการฝึกซ้อมผลของการฝึกซ้อมจึงมีคุณภาพ อีกทั้งผู้สอนมีโอกาสได้เห็นข้อผิดพลาด และมีเวลาในการแก้ไขข้อผิดพลาดได้อย่างครบถ้วน นอกจากนี้ยังมีเวลามากพอในการเปลี่ยนแปลงบางสิ่งบางอย่างที่เห็นว่าไม่เหมาะสม ทางด้านงบประมาณ และสถานที่นั้น ในปัจจุบันได้มีการปรับปรุงห้องซ้อมดนตรีไทยของโรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย กรุงเทพมหานครแล้ว ซึ่งสอดคล้องกับข้อเสนอแนะที่อาจารย์ ดร.สิริชัยชาญ พักจำรูญ ให้ไว้ว่า ในการฝึกซ้อมดนตรีไทย ควรได้รับการอำนวยความสะดวกและอำนวยความสะดวกในการฝึกซ้อมนอกเวลาเรียน มีการจัดการบริการด้านอาหาร เครื่องดื่ม หรืออาจประสานงานกับผู้ปกครองให้ช่วยเสริมกำลังบำรุง เพราะกองทัพย่อมเดินด้วยท้อง (สิริชัยชาญ พักจำรูญ, สัมภาษณ์, 20 พฤษภาคม 2559) ด้านการปรับวงมโหรีเครื่องเดียวทางด้านทฤษฎีและปฏิบัติ ได้ใช้หลักการปรับวงด้านทฤษฎี และปฏิบัติ ซึ่งได้รับการถ่ายทอดองค์ความรู้จากอาจารย์ประสิทธิ์ ถาวร (ศิลปินแห่งชาติ) โดยให้ภาพรวมเกิดความกลมกลืน มีการแปลทำนองได้กลมกลืนกับทำนองหลักที่กำหนดให้ ทางในการบรรเลงทั้งวงมีความกลมกลืนเป็นไปในทิศทางเดียวกัน สามารถทำทางเพลงให้ทุกเครื่องดนตรีมีความโดดเด่นเท่ากัน แนวในการบรรเลงในแต่ละท่อนมีความพอดี มีการให้ความสำคัญกับน้ำหนักเสียงของวงในภาพรวม การสวมส่ง รับร้องมีความสนิทสนม ไม่กลบเสียงคนร้อง จังหวะฉิ่ง และจังหวะหน้าทับสามารถรักษาแนวให้มีความพอดี ไม่ช้าลง หรือเร่งจังหวะขึ้น ซึ่งภาพรวมดังกล่าวมีความสอดคล้องกับกรอบวิชาการสำหรับใช้พิจารณาให้คะแนนการประกวด “ประลองเพลง ประเลงมโหรี” ประเภทรวมวง (คณะทำงานจัดทำหนังสือ 25 ปี ประลองเพลง ประเลงมโหรี, 2558: 54) นอกจากนี้โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย กรุงเทพมหานครได้เน้นการสร้างบุคลิกภาพที่ดีควบคู่ไปกับการบังคับเสียงที่มีคุณภาพ ด้านการประเมินความพร้อมวงมโหรีเครื่องเดียว มีการประเมินความพร้อมด้านจิตใจ เวลา ทบทวนบทเรียนที่ผ่านมา ก่อนการฝึกซ้อม ระหว่างการฝึกซ้อม เน้นการช่วยกันปรับ ช่วยกันฟัง ดังที่ ณรุทธิ์ สุทธจิตต์ (2555 : 193) กล่าวถึง การประเมินทักษะดนตรีว่าในการเรียนการสอนดนตรีโดยเฉพาะการเรียนทักษะ ผู้สอนจะคอยให้คำแนะนำผู้เรียนเสมอ เมื่อปฏิบัติสิ่งใดไม่ได้ เพื่อการพัฒนาความสามารถในการเล่นดนตรีของผู้เรียน บางครั้งการสอนอาจจะไม่ประสบผลสำเร็จ เนื่องจากผู้เรียนไม่เข้าใจ ผู้สอนจึงพยายามคิดหาเทคนิคการสอน การอธิบาย หรือสาธิตให้ผู้เรียนเข้าใจมากขึ้นในทันที หรือในการเรียนชั่วโมงถัดไป ด้านการปรับปรุง/พัฒนา เพื่อเตรียมความพร้อมในการประกวด แบ่งการฝึกซ้อมเป็นหลายรูปแบบ ได้แก่ การซ้อมเดี่ยว การซ้อมด้วยกันเป็นคู่ การซ้อมเป็นกลุ่มระหว่างเครื่องนำเครื่องตาม การฝึกซ้อมกลางแจ้งนอกอาคาร ซึ่งฉันทภัทร อึ้งเหมอนันต์ (2558 : 109) กล่าวถึง การฝึกซ้อมเพื่อเข้าประกวดวงมโหรีของโรงเรียนทั้งในกรุงเทพมหานคร และต่างจังหวัดว่า บางโรงเรียนฝึกซ้อมดนตรีเป็นประจำทุกวันอย่างสม่ำเสมอตลอดทั้งปี บางโรงเรียนฝึกซ้อมวงมโหรีเพื่อเข้าประกวดในระยะเวลาที่สั้นที่สุด บางโรงเรียนใช้วิธีการเข้าค่ายพักแรมเพื่อฝึกซ้อม มีการแยกนักเรียนไปฝึกซ้อมเฉพาะเครื่องมือตนเอง หรือให้นักเรียนแยกฝึกซ้อมเฉพาะกลุ่มเครื่องดนตรี แบ่งกลุ่มกัน หรืออาจแบ่งตามหน้าที่ของเครื่องดนตรี

2. แนวทางการฝึกซ้อมวงมโหรีเครื่องเดียวระดับมัธยมศึกษา จากการศึกษาศึกษาการฝึกซ้อมวงมโหรีเครื่องเดียวระดับ

มัธยมศึกษาของโรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์หาความเชื่อมโยงของปรากฏการณ์ที่ได้ผ่านทฤษฎีทางการศึกษาของสไตเนอร์ (Steiner, 1988 : 40) เพื่อนำมาใช้ในการกำหนดแนวทาง 4 ด้าน ดังนี้

2.1 แนวทางสำหรับผู้สอน โดยผู้บริหารระดับหมวดวิชา อาจารย์ผู้ควบคุมวง และผู้ควบคุมวง ควรมีการประชุมกำหนดทิศทาง นโยบายและวิธีการ เพื่อให้ได้เกณฑ์การคัดเลือกนักเรียนประเภทความสามารถพิเศษที่มีคุณภาพ มีความยุติธรรม และสอดคล้องกับการนำไปใช้จริง จากนั้นคัดเลือกนักเรียนเพื่อบรรเลงเครื่องดนตรีไทยแต่ละชิ้นในวงมโหรีเครื่องเดียว โดยพิจารณาทักษะพื้นฐานของการบรรเลงเครื่องดนตรีที่นักเรียนใช้สอบเข้ามา ความชอบและความถนัดของนักเรียนความสามารถในการบรรเลงเครื่องดนตรี สรีระทางร่างกายของนักเรียน ช่วงอายุของนักเรียน เพศของนักเรียน บุคลิกภาพของนักเรียน การเตรียมนักเรียนผู้บรรเลงสำรอง การยืมนักเรียนผู้บรรเลงจากสถาบันอื่น และการแก้ปัญหาทักษะที่ไม่ถูกต้องจนเกิดความเคยชินของนักเรียน นอกจากนี้ผู้บริหารโรงเรียน ควรสนับสนุนด้านงบประมาณในการหาบุคลากร ด้านเครื่องมโหรี ด้านการเดินทาง ด้านอาหารและเครื่องดื่มสำหรับนักเรียนผู้บรรเลง ด้านสถานที่ ผู้สอนหรือผู้ที่เกี่ยวข้อง ควรวางแผนการฝึกซ้อมร่วมกันในการจัดสรรวันในการฝึกซ้อม ระยะเวลาในการฝึกซ้อม สิ่งที่ต้องใช้ในการฝึกซ้อม ผู้ปรับวงต้องทำความเข้าใจกติกาการประกวดรายการ “ประลองเพลง ประเลงมโหรี” กรอบวิชาการสำหรับใช้พิจารณาให้คะแนนการประกวดประเภทบรรเลงรวมวง และรายละเอียดต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะทำนองหลักหรือทางฆ้องของเพลงที่ใช้ในการประกวดจากคณะกรรมการกำหนด ซึ่งผู้สอนควรมีความรู้ทั้งทางด้านทักษะการปรับวงมโหรี และการปรับวงในด้านจิตวิทยา

ด้านแนวทางสำหรับผู้สอนนั้น ผู้สอนควรพิจารณาความชอบ ความถนัด และความสามารถของผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับ ณรุทธิ์ สุทธจิตต์ (2555 : 165) ที่กล่าวว่า ผู้สอนควรมีความเข้าใจในตัวผู้เรียนอย่างดีทั้งทางด้านพัฒนาการทุกด้าน คือ สติปัญญา ร่างกาย อารมณ์ และสังคม ในเรื่องการเรียนรู้นี้เป็นสิ่งสำคัญยิ่งเช่นกัน ผู้สอนควรเรียนรู้เกี่ยวกับตัวผู้เรียนว่า มีกระบวนการหรือวิธีการเรียนรู้เฉพาะตัวอย่างไร เพื่อทำความเข้าใจและสอนได้อย่างถูกต้องกับความต้องการของผู้เรียน ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่า การทำความเข้าใจกับนักเรียนโดยการสัมภาษณ์ ชักถาม พูดคุยเรื่องราวต่างๆ ถือว่าเป็นประโยชน์มากสำหรับผู้สอน เพื่อที่จะได้สามารถประยุกต์การจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับความถนัด ความสามารถ และความสนใจของนักเรียนให้ได้มากที่สุด เพื่อให้การเรียนการสอนออกมาตรงตามความต้องการของนักเรียน นอกจากนี้ผู้วิจัยเห็นว่าแนวทางของผู้สอนดนตรีไทยส่วนใหญ่ คือ ผู้สอนจะถ่ายทอดวิชาดนตรีไทยให้กับนักเรียนทุกคนที่สนใจ ไม่หวงวิชา เนื่องจากต้องการให้นักเรียนบรรเลงดนตรีไทยในโรงเรียนได้ และสามารถบรรเลงข้างนอกโรงเรียนเพื่อเป็นวิชาชีพได้ ลักษณะการถ่ายทอดเป็นแบบตัวต่อตัว ใช้วิธีบรรยายประกอบการสาธิต เน้นการฝึกทักษะพื้นฐานเป็นส่วนใหญ่ จากนั้นจึงเป็นการฝึกซ้อมไล่เสียงเครื่องดนตรี เมื่อนักเรียนคล่องแล้วจึงเริ่มต่อเพลงที่เลวระด ให้ นักเรียนปฏิบัติตาม ซึ่งผู้สอนควรดูแลกำกับจังหวะอย่างใกล้ชิด ดูแลนักเรียนในรายบุคคลและรายกลุ่มอย่างทั่วถึง และเพิ่มเทคนิคสอดแทรกเข้าไปในเพลงที่เรียนเพื่อให้เกิดความไพเราะ มีการให้นักเรียนที่เรียนเร็วช่วยสอนเพื่อนที่เรียนช้า ชักถามความเข้าใจของนักเรียน ชี้แนะให้นักเรียนลองคิดหาวิธีแก้ปัญหาด้วยตนเองก่อน จากนั้นจึงให้ข้อเสนอแนะเพื่อให้ นักเรียนไปปรับปรุงตนเอง และยังคงใช้เทคนิคการฟังดนตรีให้มากจากผู้ที่ประสบความสำเร็จ สอดคล้องกับสิริชัยชาญ พักจำรูญ (2559) ซึ่งเป็นกรรมการตัดสิน

รายการ “ประลองเพลง ประลอง มโหรี” ที่ได้ให้ทรศนะเกี่ยวกับการฟังผู้อื่นว่า “ในการแข่งขันไม่มีใครรู้ใคร แต่เมื่อประการแข่งขันแล้วจึงรู้ แต่ถ้าเมื่อเราไปประการแข่งขันแล้วเราไม่ฟังคนอื่นเลย เราจะรู้ไหม” (สิริชัยชาญ พักจำรูญ, สัมภาษณ์, 20 พฤษภาคม 2559) ดังนั้นการบรรเลงรวมวง ผู้สอนควรมีการศึกษาวงอื่นบ้าง เพื่อจุดจุดเด่นและจุดด้อย จากนั้นนำมาวิเคราะห์เปรียบเทียบ เกิดการรู้เขารู้เราเพื่อให้ความรู้มากขึ้นตามลำดับ และเข้าใจเรื่องมโหรีมากขึ้น ซึ่งส่วนใหญ่ผู้สอนดนตรีไทยมีความคิดว่าวงของตนเองดีที่สุดแล้ว นอกจากผู้สอนจะศึกษา ควรให้นักเรียนได้ศึกษาด้วย เช่น การดูคนระนาดวงอื่นว่า ทางระนาดเป็นอย่างไร มีตีอย่างไร และทุกคนที่เกี่ยวข้องควรช่วยกันฟัง ไม่ว่าจะเป็นผู้ควบคุมวง หรือนักเรียนผู้บรรเลง ควรหาบุคลากรมาช่วยฟัง และวิจารณ์ปรับแก้ นอกจากนี้ยังควรสอดแทรกคุณธรรมเรื่องการมีสัมมาคารวะ ระดับอาวสุ และปลูกฝังมารยาทของการเป็นนักดนตรีที่ดีให้กับนักเรียน ผู้วิจัยต้องการเสนอให้ผู้บริหาร และผู้สอนไม่ยึดติดกับวิธีการหรือขั้นตอนการทำงานแบบเดิมๆ โดยควรจะหาเทคนิคและแนวทางใหม่ๆ ในการส่งเสริมและสนับสนุนกิจกรรมด้านดนตรีไทย เพื่อพัฒนาการทำงานของตนเองให้ดีขึ้น และมีประสิทธิภาพมากขึ้นอยู่เสมอ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องบุคลิกลักษณะ พฤติกรรม หรือแม้แต่วิธีการทำงาน โดยต้องเป็นผู้ที่มีการสำรวจและประเมินความสามารถของตนเองอยู่ตลอดเวลา คอยตรวจสอบว่าตนเองมีจุดแข็งและจุดบกพร่องในด้านใดบ้าง และพยายามที่จะหาทางพัฒนาจุดแข็งและปรับปรุงจุดบกพร่องของตนให้ดีขึ้น

2.2 แนวทางสำหรับผู้เรียน โดยนักเรียนผู้บรรเลงวงมโหรีเครื่องเดียวควรรู้และเข้าใจทักษะพื้นฐานด้านการนั่ง การจับเครื่องดนตรี การบังคับเครื่องดนตรีให้มีคุณภาพเสียงที่ดี รู้และเข้าใจบทบาทของเครื่องดนตรีที่ตนเองบรรเลง รู้และเข้าใจทำนองหลักหรือมี้อง เนื้อร้องและทางร้อง รู้จักการประคองเสียง รู้และเข้าใจการใช้หน้าทับให้เหมาะสมกับเพลง และการเข้าจังหวะฉิ่ง และกลองในเพลงในการรับร้อง ส่งร้อง มีสมาธิจดจ่อตลอดเวลาเมื่อมีการแก้ไขทางเพลงระหว่างการฝึกซ้อม รู้จักฟังกันและกันตลอดเวลา และคิดไปข้างหน้าถึงกลอนเพลงถัดไป ขณะบรรเลงรวมวง มีทางมี้อง และนับจังหวะตกท้ายห้องในใจตลอดเวลาในการบรรเลง มีความตั้งใจฝึกซ้อมเพื่อพัฒนานตนเองอยู่ตลอดเวลา และรักษามาตรฐานทางทักษะการบรรเลงของตนเองให้คงทนและสูงขึ้นสำหรับคุณสมบัติด้านคุณธรรมที่นักเรียนผู้บรรเลงควรยึดเป็นแนวทาง ได้แก่ มีวินัยในการฝึกซ้อม มีความรับผิดชอบทั้งเรื่องส่วนตัวและเรื่องส่วนรวม มีความสามัคคี และมีน้ำใจช่วยเหลือเกื้อกูลกันในทุกๆ เรื่อง มีสัมมาคารวะกับครู อาจารย์ และรุ่นพี่ มีมารยาทในการเป็นนักดนตรีที่ดี ไม่วิจารณ์คนอื่นต่อหน้าสาธารณชน หรือยกตนข่มท่าน

ด้านแนวทางสำหรับผู้เรียน ควรรู้และเข้าใจบทบาทของเครื่องดนตรีที่ตนเองบรรเลง มีคุณธรรม มีวินัยในการฝึกซ้อม มีความรับผิดชอบทั้งเรื่องส่วนตัวและเรื่องส่วนรวม ซึ่งสอดคล้องกับธนุรักษ์ สุทธิจิตต์ (2555 : 164) ที่กล่าวถึงหลักการนักดนตรีที่ดีไว้ดังนี้ 1) ฟังบทเพลงที่ตนเองเล่นอย่างมีสมาธิ 2) อธิบายการเล่นของตนได้อย่างถูกต้อง 3) มีความรู้เรื่องการเล่นบทเพลงต่างๆ 4) บันทึกเสียงและบันทึกวิธีที่ตนเล่น และประเมินการเล่นของตนเองโดยมีผู้สอนช่วยประเมินด้วย 5) ยอมรับฝีมือตนเองโดยไม่ลำเอียง 6) วิเคราะห์สิ่งที่เด่น และบกพร่อง เพื่อพัฒนาฝีมือต่อไป 7) ไม่ห่อถอกกับสิ่งที่ไม่สมหวังจากการแสดง 8) ควบคุมอารมณ์ตนเองให้ได้ โดยไม่แสดงออกถึงความดีใจหรือเสียใจจนเกินไป 9) ไม่หลีกเลี่ยงในการประเมินตนเอง นอกจากนี้ผู้วิจัยพบว่า นักเรียนที่เข้ามาเรียนดนตรีไทยนั้นมาด้วยความสนใจของตนเองจริงๆ ส่วนใหญ่เป็นนักเรียนจากชุมนุมดนตรีไทยของโรงเรียน นักเรียนมาฝึกซ้อม

ด้วยความสมัครใจ แต่บางคนอาจฝึกซ้อมได้ไม่นานเพราะติดเรียนพิเศษ ซึ่งนักเรียนในปัจจุบันเรียนพิเศษกันมากขึ้นกว่าในอดีต ทำให้ยากต่อการรวมวง ทักษะการบรรเลงของนักเรียนส่วนใหญ่จึงอยู่ในระดับปานกลาง ยังไม่ดีมาก แต่อยู่ในกลุ่มที่สามารถพัฒนาต่อไปได้เรื่อยๆ หากได้รับการฝึกฝน ในเรื่องความถูกต้องของทำนองนักเรียนสามารถปฏิบัติทักษะดนตรีไทยได้ถูกต้องตามทำนองแล้ว แต่ปัญหาที่พบ คือ เสียงไม่สม่ำเสมอ เสียงยังเพี้ยนอยู่ในเรื่องความถูกต้องของจังหวะ ถ้านักเรียนปฏิบัติทักษะดนตรีไทยรายบุคคล จะสามารถปฏิบัติจังหวะได้ดีกว่าบรรเลงดนตรีไทยร่วมกับเพื่อน เพราะยังขาดความมั่นใจ ขาดทักษะในการฟังผู้อื่น และขาดความแม่นยำในทักษะการปฏิบัติเครื่องดนตรีไทยของตนเอง หรือขาดความแม่นยำในการจำโน้ตทำให้เกิดความกังวล แล้วบรรเลงหยุดบ้าง ซ้ำไปบ้าง ส่วนใหญ่ถ้านักเรียนเกิดความคุ้นเคยหรือแม่นยำมักจะชอบเร่งจังหวะ และเป็นที่สังเกตว่านักเรียนผู้บรรเลงเครื่องสายส่วนใหญ่มักไม่รู้ทำนองหลัก หรือมี้อง ซึ่งปี๊บ คงลายทอง (2559) กล่าวว่า “นักเรียนผู้บรรเลงเครื่องสายส่วนใหญ่ เมื่อเวลาบรรเลงเครื่องดนตรีจะใช้ลักษณะการท่องจำทุกตัวโน้ต โดยปราศจากทำนองหลักในใจ ซึ่งเมื่อบรรเลงผิดพลาดแล้ว ทำให้ไม่สามารถแก้ไขสถานการณ์เฉพาะหน้าได้ทัน ทำให้เกิดการบรรเลงสะดุดหรือหยุดบรรเลง” (ปี๊บ คงลายทอง, สัมภาษณ์, 3 พฤษภาคม 2559) ซึ่งสามารถสรุปปัญหาที่พบเป็นหลัก คือ ปัญหาคุณภาพของเสียง ปัญหาความไม่มั่นใจในตนเอง และไม่ฟังผู้อื่น ทำให้บรรเลงหยุดบ้าง ซ้ำไปบ้าง หรือเร่งจังหวะเร็วขึ้นบ้าง ปัญหาการไม่รู้ทำนองหลักของนักเรียนผู้บรรเลงเครื่องสาย และปัญหาไม่มีเวลาฝึกซ้อมรวมวง ดังนั้นแนวทางสำหรับผู้เรียนในปัจจุบัน จึงควรมุ่งเน้นการฝึกซ้อมทักษะพื้นฐาน การเรียนรู้ทางมี้อง หรือทำนองหลัก และการแก้ปัญหาค้นหาเสียง และบรรเลงไม่ตรงจังหวะ ซึ่งสิ่งเหล่านี้สามารถแก้ไขด้วยการฝึกซ้อมจนเกิดความเคยชิน และบรรเลงดนตรีไทยร่วมกับเพื่อนบ่อยๆ เพื่อเป็นการฝึกทักษะในการฟังผู้อื่นแล้วบรรเลงได้อย่างพร้อมเพรียงกันที่สุด ผู้วิจัยจึงต้องการเสนอให้นักเรียนผู้บรรเลงดนตรีไทยให้ความสำคัญกับการฝึกซ้อมรวมวงมาฝึกซ้อมกันอย่างสม่ำเสมอ มีความกระตือรือร้นที่จะแสวงหาความรู้ใหม่ๆ รู้จักลองผิดลองถูก พร้อมทั้งมีความมุ่งมั่นที่จะแก้ไขปัญหาและอุปสรรคให้ประสบความสำเร็จ เนื่องจากการที่จะได้วงดนตรีไทยที่มีประสิทธิภาพนั้น ต้องมีการฝึกซ้อมร่วมกันอย่างสม่ำเสมอ และผู้บรรเลงต้องครบวง ถึงจะมีการปรับวงได้ออกมากลมกลืน

2.3 แนวทางการจัดหลักสูตร สาระ หรือเนื้อหา โดยจัดสาระการฝึกซ้อมวงมโหรีเครื่องเดียว หรือการปรับวงต่างๆ ควรประกอบด้วย เนื้อหาดนตรี และทักษะดนตรี ดังนี้

2.3.1 เนื้อหาด้านองค์ประกอบดนตรี ประกอบด้วย การแปลทำนอง แนวในการบรรเลง นำหน้าเสียงเครื่องดนตรี และเสียงขับร้อง การสวม ส่ง รับร้อง และการควบคุมจังหวะ

2.3.2 เนื้อหาด้านวรรณคดีดนตรี ประกอบด้วย ประวัติของบทเพลงและระเบียบวิธีการบรรเลง

2.3.3 ทักษะดนตรีด้านการฟัง คือ ฟังเครื่องดนตรีในวงด้วยกัน และฟังเครื่องประกอบจังหวะ ได้แก่ โทน รำมะนา และฉิ่ง และการฟังเสียงผู้ขับร้อง

2.3.4 ทักษะดนตรีด้านการร้อง คือ ร้องออกมาเป็นเสียงโน้ตก่อนบรรเลง เพื่อให้นักเรียนผู้บรรเลงเข้าใจทำนองจังหวะ และระดับเสียง

2.3.5 ทักษะดนตรีด้านบุคลิกลักษณะของนักเรียนผู้บรรเลง คือ การนั่งบรรเลงหลังตรง ไม่ก้มหน้า โดยสังเกตจังหวะหน้าทับในการจับเครื่องดนตรีให้พร้อมเพรียงกัน หันหน้าเข้าหากระบอกในการฝึกซ้อม นั่งบรรเลงและจับเครื่องดนตรีแบบเสมือนจริงทุกครั้งที่มีการฝึกซ้อม

2.3.6 ทักษะดนตรีด้านการบรรเลง คือ บรรเลงให้เกิดความกลมกลืนของแนวในการบรรเลง น้ำหนักเสียงเครื่องดนตรีและเสียงขับร้อง การสวมส่ง รับร้อง และการควบคุมจังหวะ ซึ่งทำการบรรเลงโดยเน้นคุณภาพของเสียง

2.3.7 ทักษะดนตรีด้านการสร้างสรรค์ คือ การมีความรู้ในเรื่องทำนองหลัก หรือทางซ้อง เพื่อสร้างสรรค์ทำนอง หรือแปลทำนองได้อย่างหลากหลาย โดยต้องรับบทบาทหน้าที่ของเครื่องดนตรีข้อจำกัด หรือข้อยกเว้นของเครื่องดนตรี

2.3.8 ทักษะดนตรีด้านการอ่าน คือ การอ่านโน้ตได้ และเข้าใจจังหวะในบทเพลง

ด้านแนวทางการจัดหลักสูตร สาระ หรือเนื้อหา ควรจัดสาระการฝึกซ้อมวงมโหรีเครื่องเดี่ยว หรือการปรับวงต่างๆ ให้ประกอบด้วย เนื้อหาดนตรี และทักษะดนตรี ซึ่งเนื้อหาดนตรีและทักษะดนตรีดังกล่าว เป็นแนวทางการจัดสาระดนตรีตามหลักวิชาการ ซึ่งธนุรักษ์ สุทธิจิตต์ (2555 : 119) กล่าวว่า ในทางดนตรีสาระดนตรี คือ องค์ความรู้ทั้งหมดของวิชาการดนตรี ผู้ศึกษาดนตรีควรได้เรียนรู้สาระดนตรีอย่างครบถ้วนตามความยากง่าย หรือความลึกซึ้งแตกต่างกันออกไปตามระดับการศึกษา ระดับการเรียนรู้ หรือระดับความสามารถ แล้วแต่กรณี ผู้เรียนจำเป็นต้องมีโอกาสเรียนรู้ส่วนประกอบต่างๆ ของสาระดนตรีทั้งหมด จึงสามารถกล่าวได้ว่า ผู้เรียนมีการเรียนรู้ดนตรีเกิดขึ้น โดยในการวิจัยครั้งนี้เนื้อหาดนตรีเป็นเรื่องของการบรรเลงวงมโหรีเครื่องเดี่ยว ครอบคลุมเนื้อหาในเรื่องการแปลทำนอง แนวในการบรรเลง น้ำหนักเสียงเครื่องดนตรีและเสียงขับร้อง การสวมส่งรับร้อง การควบคุมจังหวะ และวรรณคดีดนตรีได้แก่ประวัติของบทเพลง และระเบียบวิธีการบรรเลง ซึ่งสอดคล้องกับสิริชัยชาญ พักจำรูญ (2559) ที่ให้ทรงระนาทางด้านเนื้อหาดนตรีสำหรับวงมโหรีเครื่องเดี่ยวว่า “ในการแปลทำนองของแต่ละเครื่องดนตรีนั้นควรมีเอกลักษณ์ของตนเอง แต่ต้องทำการแปลทำนองให้เป็นไปตามทำนองหลักและกลมกลืนกับเครื่องสาย อาจคล้ายกันบ้างแต่ไม่เหมือนกันทั้งหมด ความเข้าใจในการบรรเลงแต่ละท่อนควรไล่ระดับจากช้าไปเร็ว ไม่เร่งแนวจนเกินไป น้ำหนักเสียงเครื่องดนตรีทั้งวง ต้องใช้กำลังเต็มที่ในการบรรเลง ไม่อ้อมแรงจนเกินไป ซึ่งในการประกวดผู้ควบคุมวงควรสังเกตเรื่องเครื่องเสียง และตำแหน่งในการวางไมโครโฟนด้วย ว่าควรนั่งแบบไหน ซึ่งน้อยวงนักที่จะสังเกตให้เสียงที่ออกมาได้ยินทุกเครื่องดนตรีอย่างเท่าเทียมกัน ผู้ขับร้องต้องมีการระแวดระวังของเสียง ระแวดระวังแล้วไม่หลงจังหวะ ผู้บรรเลงต้องพิจารณาว่าสวมอย่างไรถึงจะพอดีกัน ส่งอย่างไรนักร้องถึงสะดวก ทำอย่างไรถึงไม่กลบเสียงคนร้อง โดยใช้การสวมร้องเบาและค่อยๆ เพิ่มความดังให้ไม่รู้สึกสะดุ้ง และหลีกเลี่ยงการเร่งทำนองจังหวะถึง และหน้าทับ ต้องเข้ากับนักร้อง มีความเข้าใจทางร้องและรักษาแนวให้มีความพอดี ไม่ช้าลง หรือเร่งจังหวะขึ้น อีกทั้งต้องไปกับเครื่องดนตรีชิ้นอื่นด้วย” (สิริชัยชาญ พักจำรูญ, สัมภาษณ์, 20 พฤษภาคม 2559)

2.4 แนวทางการจัดบริบทหรือสถานการณ์ในการเรียนรู้ หรือการเรียนการสอน ควรใช้เทคนิคต่างๆ รวมไปถึงการจัดสภาพการเรียนการสอนในแบบที่ต่างกันเพิ่มประสิทธิภาพในการฝึกซ้อมวงมโหรีเครื่องเดี่ยว ได้แก่ แนวทางการจัดสรรเวลาในการฝึกซ้อมวงมโหรีเครื่องเดี่ยว แนวทางการเช็คเสียงเครื่องดนตรีก่อนการบรรเลง ประกอบด้วยเสียง ด ซ ร ล แนวทางการไล่เสียงเครื่องดนตรีควรฝึกครั้งละ 1 ชั่วโมง เป็นอย่างต่ำ แนวทางการเพิ่มความแม่นยำและความชำนาญในการฝึกซ้อม โดยการฝึกท่อนโน้ตเพลงในเวลาว่าง ฝึกเคาะจังหวะท้ายห้อง ฝึกซ้อมหลายรูปแบบ ได้แก่ การซ้อมเดี่ยว การซ้อมด้วยกันเป็นคู่ การซ้อมเป็นกลุ่ม ระหว่างเครื่องนำ เครื่องตาม การฝึกซ้อมกลางแจ้งนอกอาคาร และแนวทางในการประเมินการฝึกซ้อมก่อน ระหว่าง หลังการฝึกซ้อม

ซึ่งเน้นการฟังให้มาก และการช่วยกันฟังเพื่อหาข้อดี ข้อบกพร่อง และแนวทางในการสร้างบรรยากาศในห้องเรียนดนตรีไทย ให้เอื้อต่อการเรียนรู้ และการเข้าค่ายฝึกซ้อม

ด้านแนวทางการจัดบริบทหรือสถานการณ์ในการเรียนรู้ หรือการเรียนการสอน ควรใช้เทคนิคต่างๆ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการฝึกซ้อมวงมโหรีเครื่องเดี่ยว สอดคล้องกับอาจารย์ประชากร ศรีสาคร ที่กล่าวถึงแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพในการฝึกซ้อมวงมโหรีเครื่องเดี่ยวไว้ว่า ควรผูกสำนวนกลอนให้มีความสอดคล้องกันอย่างกลมกลืน ปรับแนวเพลงให้เหมาะสมกับประเภทเพลง ปรับระดับแนวเสียงในการรับร้อง ส่งร้อง ให้สนิท หากเป็นเพลงเถา ปรับแนวเพลงให้เร็วเป็นทางหนู คือ เริ่มจากแนวที่อยู่ในระดับช้า แล้วเพิ่มความเร็วสูงขึ้นตามลำดับ จนกว่าจะหมดท่อนและเพลง มีการเพิ่มความเร็วที่ละนิดโดยผู้ฟังไม่รู้สึกละเพลงเร็ว หรือกระชาก มีการใช้หน้าทับให้เหมาะกับประเภทของเพลง และคุณภาพเสียงของเครื่องดนตรีทุกเครื่องต้องเสมอกัน (ประชากร ศรีสาคร, สัมภาษณ์, 8 พฤษภาคม 2559) นอกจากนี้ผู้วิจัยเห็นว่าการสร้างบรรยากาศในห้องเรียนดนตรีไทย เป็นสิ่งสำคัญในการส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียน หากมีห้องซ้อมที่ดี มีเนื้อที่เป็นสัดส่วน อากาศถ่ายเท เครื่องดนตรีครบครัน นักเรียนก็ต้องการมาฝึกซ้อม ผู้วิจัยจึงต้องการเสนอให้ผู้สอนหาวิธีการสอนที่ทำให้ให้นักเรียนมีส่วนร่วม มีการแลกเปลี่ยนทัศนคติซึ่งกันและกันระหว่างผู้สอนกับนักเรียน หรือนักเรียนกับนักเรียน และการหาสิ่งจูงใจที่ช่วยดึงดูดให้นักเรียนสนใจการเรียนมากยิ่งขึ้นโดยใช้สื่อการเรียนรู้ต่างๆ ช่วยให้การฝึกซ้อมดำเนินไปด้วยความสนุกสนาน มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ไม่น่าเบื่อ โดยผู้สอนควรกระตุ้นให้นักเรียนรู้จักคิด วิเคราะห์ตนเอง และเพื่อน เพื่อหาแนวทางปรับเปลี่ยนการฝึกซ้อมของตนเองให้ดียิ่งขึ้น ควรมีจิตวิทยาในการพูดคุยกับนักเรียน มีการให้กำลังใจ กล่าวคำชมเชยเมื่อทำได้ดี มีการเสนอกฎกติกาที่ทุกคนยอมรับในการอยู่ร่วมกัน และควรเข้าใจภูมิหลัง ฐานะ ภาวะ ความรู้สึกรักของนักเรียน และความแตกต่างของนักเรียนแต่ละคน ไม่ปล่อยวาง และไม่เชียวเขินเขม่งวดกับนักเรียนจนเกินไป ซึ่งสิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นแรงบันดาลใจที่ส่งผลต่อคุณภาพการบรรเลงดนตรีของนักเรียน จึงควรให้ความสำคัญ และทำการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับวิธีการหรือรูปแบบการเสริมแรงผู้บรรเลงดนตรี โดยหาวิธีการเก็บข้อมูลและวิเคราะห์ผลเพิ่มเติมในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

1. ผู้ที่สนใจศึกษาวิจัยเรื่องแนวทางการฝึกซ้อมวงมโหรีเครื่องเดี่ยวระดับมัธยมศึกษา: กรณีศึกษาโรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร ควรเลือกตีความข้อมูลที่เป็นประโยชน์เฉพาะตามกรอบแนวคิดที่ต้องการศึกษา เนื่องจากวิจัยเรื่องนี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยทำการศึกษาเฉพาะกรณี (Case Study) กับโรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นกรณีศึกษา ณ จุดหนึ่งของช่วงเวลา ทำให้การนำผลการศึกษาไปใช้ในวงกว้างมีข้อจำกัดบ้าง

2. ผู้วิจัยควรใช้สื่อโซเชียลมีเดียในปัจจุบันให้เป็นประโยชน์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เนื่องจากการวิจัยในครั้งนี้เป็นการสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้องกับเรื่องราวในอดีต ซึ่งกลุ่มตัวอย่างบางส่วนอยู่ในจังหวัดกรุงเทพมหานคร บางส่วนอยู่ต่างจังหวัด และบางส่วนอยู่ต่างประเทศ จึงแก้ปัญหาโดยการขอคำแนะนำด้านข้อมูลผู้ติดต่อ เช่น เบอร์โทรศัพท์ เฟสบุ๊ค ไลน์ เป็นต้น จากกลุ่มตัวอย่างที่ได้เก็บข้อมูลไปแล้ว และทำการติดต่อขออนุญาตเก็บข้อมูล สำหรับ

การสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างที่อยู่ต่างประเทศ ใช้วิธีการสัมภาษณ์ผ่านทางวิดีโอคอล

3. ผู้วิจัยควรใช้วิธีการสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ แบบเจาะลึก ในการสัมภาษณ์เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องราวในอดีตนั้น โดยผู้วิจัยต้องมีการเตรียมตัวเป็นอย่างดีเพื่อให้ได้ข้อมูลครบทุกประเด็นที่ต้องการ และใช้คำถามเชิงกระตุ้นผู้ถูกสัมภาษณ์เพื่อให้บอกข้อมูลที่นึกขึ้นได้ภายหลังในกรณีผู้ถูกสัมภาษณ์ให้ข้อมูลได้ไม่เพียงพอ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาการบรรเลงมโหรีที่ถูกต้องตามแบบแผนจากกรณีศึกษาอื่นๆ
2. ควรมีการศึกษาแนวทางการฝึกซ้อมวงดนตรีไทยประเภทอื่นๆ เพื่อพัฒนาการบรรเลงรวมวงให้ประสบความสำเร็จ
3. ควรมีการศึกษาแนวทางการฝึกซ้อมวงดนตรีไทยจากหลายกรณีศึกษา หรือการศึกษาข้ามกรณี เพื่อนำผลที่ได้มาวิเคราะห์เปรียบเทียบ และช่วยสนับสนุนข้อเท็จจริงที่ได้จากกรณีศึกษาอื่นๆ ให้มีความหนักแน่นมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

คณะทำงานจัดทำหนังสือ 25 ปี ประลองเพลงประเลงมโหรี. (2558).

25 ปี ประลองเพลงประเลงมโหรี. กรุงเทพมหานคร: สายธุรกิจโรงพิมพ์ บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด มหาชน.

The Group of 25 years Pralongpleng Pralengmahori. (2015).

25 years Pralongpleng Pralengmahori. Bangkok: Amarin Printing and Publishing Public Company Limited.

ณรุทธ์ สุทธจิตต์. (2555). **ดนตรีศึกษา: หลักการและสาระสำคัญ.** พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Narutt Suttachitt. (2012). **Music Education: Principles and Important Concepts.** 9th ed. Bangkok: Chulalongkorn University Press.

ณรุทธ์ สุทธจิตต์. (2544). **พฤติกรรมการสอนดนตรี.** กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Narutt Suttachitt. (2001). **Behavior of Music Teaching.** Bangkok: Chulalongkorn University Press.

ณิชาภัทร อึ้งเหมอนันต์. (2558). **การประกวดวงมโหรี “ประลองเพลง ประเลงมโหรี” ตามพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี.** วิทยานิพนธ์หลักสูตรศิลปมหาบัณฑิต. สาขาดุริยางคศิลป์ไทย สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์. กรุงเทพมหานคร: บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์. ถ่ายเอกสาร.

Nichapat Uenghemmanun. (2015). **Thai grand orchestra competition “Thai music performing competition” the competition was initiated by Her Royal Highness Princess Maha Chakri Sirindhorn.** Dissertation, Master of Fine Arts Program in Thai Music Education. Bunditpatanasilpa Institute. Bangkok: Academic Resource Center Bunditpatanasilpa Institute. Photocopied.

ประชากร ศรีสาคร. อาจารย์ประจำสาขาวิชาดนตรี มหาวิทยาลัย

ราชภัฏนครสวรรค์. สัมภาษณ์วันที่ 7 พฤษภาคม 2559.

Prachakorn Srisakorn. Teacher of Music Program, Nakhon Sawan Rajabhat University. Interviewed on May 7, 2016.

ประพันธ์ศักดิ์ พุ่มอินทร์. (2557, กรกฎาคม-ธันวาคม 2557). การศึกษาเพื่อสร้างชุดการสอนคีย์บอร์ดเบื้องต้นโดยใช้วิธีการของโคดาย. **วารสารสถาบันวัฒนธรรมและศิลปะ.** ปีที่ 16 (ฉบับที่ 1): 72.

Prapansak Pum-in. (2014, July - December 2014). The Creativity of the Basic Keyboard Method Using Kodaly. **Institute of Culture and Arts Journal.** Vol. 16 (No. 1): 72.

ปิ๊บ คงลายทอง. กรรมการประกวดรวมวงรายการ “ประลองเพลง ประเลงมโหรี”. สัมภาษณ์วันที่ 3 พฤษภาคม 2559.

Peep Konglathong. Ensemble Committee of Pralongpleng Pralengmahori. Interviewed on May 3, 2016.

ยุทธนา ฉัพพรรณรัตน์. (2559). **ดนตรีไทยศึกษา: ว่าด้วยการปรับวงดนตรีไทย.** กรุงเทพมหานคร: บริษัทอักษรโสภณ จำกัด.

Yootthana Chuppunnarat. (2016). **Thai Music Education: Thai Music Conduction.** Bangkok: Aksorn Sophon Company Limited.t

สิริชัยชาญ พักจำรูญ. อธิการบดีสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์. สัมภาษณ์วันที่ 20 พฤษภาคม 2559.

Sirichaichan Fakchamrun. President of Bunditpatanasilpa Institute. Interviewed on May 20, 2016.

Steiner, Elizabeth. (1988). **Methodology of Theory Building.** Sydney: Educology Research Associates.